

JUBILEJI

MAJDA SMOLE — SEDEMDESETLETNICA

Pred sedemdesetimi leti se je 4. aprila 1919 rodila v Ljubljani v uradniški družini Majda Smole. Po končani gimnaziji se je vpisala na Filozofsko fakulteto v Ljubljani, kjer je diplomirala iz narodne in obče zgodovine in geografije tik pred začetkom druge svetovne vojne leta 1941. Kot suplentka je začela pedagoško pot na I. ženski realni gimnaziji v Ljubljani novembra 1944 in tu poučevala do oktobra 1945, nato pa je bila profesorica na nižji gimnaziji v Rogški Slatini 1945—1946, gimnaziji v Stični 1946—1947, I. gimnaziji v Celju 1947—1951. Dne 1. oktobra 1951 se je zaposlila v tedanjem Osrednjem državnem arhivu LRS, in od tedaj pa do upokojitve novembra 1979, ostala zvesta arhivskemu delu. V Arhivu je strokovno napredovala od arhivista v arhivskega svetovalca za delo na gradivu od 16. do 18. stoletja leta 1969, v višjega arhivista 1974 in v arhivskega svetnika leta 1975; nekaj časa pa je tudi vodila odsek za zunanjo službo. Že ti skopi podatki kažejo na pot, ki jo je Majda Smole prehodila v Arhivu, ne razgrnejo pa nam njenega velikega strokovnega dela.

Začetek njenega dela v Arhivu sovpada z začetki sistematične strokovne obdelave arhivskega gradiva, ko je bilo potrebno preiti od postavitve fondov na njihovo urejanje in popisovanje, pri tem pa tudi prenesti v domačo prakso izsledke tuje arhivistične literature. Tako je Majda Smole uredila in popisala vrsto graščinskih, družinskih, šolskih, cehovskih in privatnih fondov. Rezultati tega dela so bili objavljeni v publikaciji Splošni pregled fondov Državnega arhiva LRS, Ljubljana 1960. Sodelovala pa je tudi pri Vodniku po arhivih Slovenije, ki ga je izdala Skupnost arhivov Slovenije, Ljubljana 1965. Del popisov graščinskih fondov je razširila v inventarje, ki so izšli v publikacijah Arhiva SR Slovenije, Inventarji, v seriji Graščinski arhivi: Graščina Skofja Loka, zvezek 1 (te serije), Ljubljana 1980, 100 str.; Graščina Srajbarski turn, zvezek 2, Ljubljana 1980, 156 str.; Graščina Turn ob Ljubljani, zvezek 3, Ljubljana 1980, 110 str.; Graščina Ribnica, zvezek 4, Ljubljana 1980, 127 str. Urejala in popisovala je tudi upravne fonde, od teh naj omenimo fonde Deželni stanovi za Kranjsko, Glavni intendant Ilirskih provinc, intendant za Istro, Reko, Civilno Hrvatsko, Dalmacijo, subdelegat v Kopru. Rezultat dela je objavljeni inventar Glavni intendant Ilirskih provinc 1809—1813 (publikacije Arhiva SR Slovenije, Inventarji, serija Arhivi državnih in samoupravnih organov in oblastev, zvezek 1, Ljubljana 1973, 164 str.). Po tem delu se je lotila popisa gradiva oddelka ecclesiastica v fondu Vicedomski urad za Kranjsko; od tega je doslej objavljen prvi zvezek (Vicedomski urad za Kranjsko 13. stol. — 1747, 1. del cerkvene zadeve, lit. A-F, Arhiv SR Slovenije, Inventarji, serija Arhivi državnih in samoupravnih organov in oblastev, zvezek 4, Ljubljana 1985, 316 str.).

Ko je Arhiv začel osveščati javnost o pomenu arhivskega gradiva in njegovem varstvu tudi s pomočjo razstav, je Majda Smole sodelovala pri vrsti njegovih razstav (Družbeni razredi na Slovenskem v dobi zgodnjega kapitalizma 1955, Dokumenti za zgodovino industrije na Slovenskem 1960, Slovensčina v dokumentih 1970, Nacionalni in socialni programi pri Slovencih 1975), tako z izborom dokumentov kakor tudi z objavo gradiva. Sodelovala je tudi pri pripravi razstav drugih institucij, ki so jih te pripravile samostojno ali v sodelovanju z Arhivom, zlasti pri razstavah Narodnega muzeja (Ilirske province 1959, Miniature na Slovenskem 1965, Kmečki panti na Slovenskem 1973).

Poleg strokovne obdelave arhivskega gradiva in priprave razstav moramo omeniti tudi dela na evidentiranju arhivskega gradiva, tako gradiva maršala Marmonta v francoskih kulturnih institucijah, gradiva za slovensko zgodovino v Tirolskem deželnem arhivu v Innsbrucku. Rezultate tega dela je tudi objavila (Nacionalni arhiv v Parizu in arhiv maršala Marmonta v Chatillon/Seine, Arhivi 1/1978, št. 1, str. 50—52; Popis arhiva maršala Marmonta v Municipalni knjižnici v Chatillon sur Seine, Arhivi 1/1970, št. 1, str. 64—69; Gradivo za zgodovino Slovencev v tirolskem deželnem arhivu v Innsbrucku, Arhivi 3/1980, št. 1—2, str. 77—78). Taka dela pa je opravljala tudi za razne znanstvene institucije, zlasti za Slovensko akademijo znanosti in umetnosti, institut za zgodovino (gospodarska in družbena zgodovina, zgodovina gradov); organe spomeniškega varstva in Institut za gozdarstvo in lesno gospodarstvo. Pri tem je iz evidentiranja prehajala v izdelavo sistematičnih izpiskov in elaboratov o določeni tematiki in združevala strokovno arhivsko delo z raziskovalnimi nalogami. Rezultati tega dela so publikacija Graščine na nekdanjem Kranjskem (Ljubljana 1982, 712 str.), ki je dobrodošel pripomoček za spremljanje lastništva kranjskih graščin in vrsta objav virov za zgodovino gozda (Terezijanski gozdni red za Kranjsko 1771,

Ljubljana 1985, Biotehniška fakulteta, TOZD za gozdarstvo, serija Viri za zgodovino gozda in gozdarstva zvezek 1; Začasni štajerski gozdni red 1539, v isti seriji zvezek 3, Ljubljana 1987; Gozdni red za Ilirske province 1810, v isti seriji zvezek 5, Ljubljana 1989), pa tudi razprava Dežmanovi zapisi o odkrivanju mostišč na ljubljanskem Barju (Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in enolita v Sloveniji, št. 11, Ljubljana 1983, str. 143—170).

Svoje strokovno arhivistično znanje je posredovala v arhivskih strokovnih glasilih, med drugim o razvoju institucij (Deželnoknežji upravni organi na Kranjskem v 18. stoletju, Arhivi 2/1979, št. 1—2, str. 28—32), o metodologiji (Urejanje graščinskih arhivov, Arhivist 27/1977, št. 1, str. 302—309) in poročala o arhivistični periodiki v Arhivistu v letih 1952—1960. Posebej pa moramo omeniti Zgodovino arhivistike in arhivske službe, Ljubljana 1976, ki jo je izdalo Arhivsko društvo Slovenije. Priročnik podaja na pregleden način zgodovino arhivskih teorij, zgodovino mednarodnega arhivskega prava, zgodovino in organizacijo arhivske službe doma in v tujini ter nastanek in razvoj najstarejših arhivskih šol in predstavlja pomembno obogatitev domače arhivistične literature.

Majda Smole je bila vrsto let tudi tajnik Arhivskega društva Slovenije 1955—1961 in v tem času organizirala slovenska arhivska posvetovanja v Škofji Loki, Mariboru, Celju in Novem mestu, in jugoslovanski kongres arhivistov na Bledu 1961, bila je član uredništva Arhivist, strokovnega glasila arhivistov v SFRJ. S tem pa ni zaključeno njeno organizacijsko delo na področju arhivske dejavnosti. Bila je tudi tajnik komisije za strokovne izpite arhivistov 1957—1961, in kasneje predsednica komisije za ugotavljanje strokovne usposobljenosti za delo v arhivih ter izpraševalka predmeta zgodovina arhivistike pri strokovnih izpitih.

Vse to nam osvetljuje delo Majde Smole, ki je s svojimi kolegi orala ledino na področju arhivistične dejavnosti, njeno delo pa ni zapustilo sled le v strokovnem delu v arhivih, ampak tudi na zgodovinskem področju.

Emā Umek

FRANCE FILIPIČ — SEDEMDESETLETNIK

Sredi raziskovalnega dela in literarnega ustvarjanja je 21. julija 1989 praznoval sedemdesetletni življenjski jubilej France Filipič. V rojstnem Mariboru je končal osnovno šolo in obiskoval gimnazijo, nameravano nadaljevanje šolanja na visoki šoli za knjigarstvo v Leipzigu pa mu je preprečila nemška okupacija. Po njenem začetku je delal kot kmečki delavec v Slovenskih goricah, kjer se je povezal z narodnoosvobodilnim gibanjem. Januarja 1942 je bil ujet na nemško-italijanski meji in nato tri mesece zaprt v Krškem. Po izpustitvi iz zapore je bil pol leta delavec v železarni v Donawitzu, od jeseni 1942 do julija 1944 pa je bil zaposlen v gledališču Baden pri Dunaju. Tedaj pa je bil zaradi zveze z NOB ponovno aretiran. Iz zapore v Mariboru so ga nemški okupatorji poslali v koncentracijsko taborišče Dachau, najhujše strahote pa je preživel v Mauthausenu, kjer so mu taboriščniki komaj rešili življenje. Junija 1945 se je iz koncentracijskega taborišča Ebensee vrnil v domovino. Že naslednji mesec je začel delati kot novinar pri Slovenskem poročevalcu, in to nalogo je opravljal do začetka 1948. leta. Nato je bil pet let svoboden pisatelj. Od 1953. do 1956. leta je bil prvi kustos NOB v Pokrajinskem muzeju v Mariboru. Skoraj dve desetletji je bil nato do leta 1975 uradno svoboden pisatelj, toda že od leta 1969 je raziskoval temo Delavsko revolucionarno gibanje v Mariboru in njegovem zaledju v letih 1918—1941 s finančnimi sredstvi mariborskih družbenopolitičnih organizacij in Kidričevega sklada. Od začetka 1975. leta do upokojitve maja 1981 je bil kot nosilec te naloge zaposlen pri občinski konferenci ZKS v Mariboru. Upokožitev ni vplivala na potek njegovega raziskovalnega in leposlovnega dela. Na področju zgodovinskega načrtuje tudi delo Pregled zgodovine KPJ — KPS v Sloveniji 1920—1941 in še nekaj študij, te raziskave pa nadaljuje ob podpori Marksističnega centra CK ZKS. Izid več zgodovinskih in leposlovnih del v zadnjih letih po upokojitvi priča, da svoje načrte z veliko zagnanostjo, tudi uspešno uresničuje.

Literarno, publicistično, uredniško, muzejsko in zgodovinsko delo našega jubilaranta je izjemno pestro in bogato. Ilustriramo naj ga s podatkom, da je od prvega članka leta 1934 v mariborskem tedniku Nedelja objavil več kot 2000 različnih prispevkov. V leposlovju je dosegel višek v pesniškem ustvarjanju, objavil je osem samostojnih pesniških zbirk, deveto pa pripravil za tisk, pisal pa je tudi drame, novele, romane in mladinsko literaturo. Pred vojno je bil sourednik revije Naš dom, v letih 1965 in 1966 je bil glavni in odgovorni urednik mariborskih Dialogov. Bil je med pobudniki vsakoletnega pisateljskega srečanja na Štatenbergu, Festivala Kurirček, ustanovitve podobora Društva slovenskih pisateljev v Mariboru, je zelo dejaven član